

אור שמח

הלכות גירושין פרק יא הלכה כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ו - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

תמיה על שיטת הרמב"ם בדין אירס מעוברת או מניקה

עיינ' הרב המגיד ששיטת רבינו שאין כופין אותו לגרשה, רק מנדין אותו שיהא בנדוי שלשים יום, [בימים הקדמונים] מפני שעבר על דברי חכמים, וכמו במזלזל בדבר אחד מדברי סופרים. ולפ"ז נתבונן, בהא שפסק רבינו לקמן הלכה כ"ח אירס מעוברת או מניקה אין כופין אותו להוציא, ולא יכנס עד אחר זמן היניקה או עד שימות הולד. והיא שיטת ר"י דאורלייניש (יבמות לו, ב תוד"ה ולא קתני), ומקור

דהדר ביה רבי יוחנן, ועוד דקיי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו, כדאיתא בפרק אף ע"פ (כתובות ס:) "עכ"ל הבית יוסף.

וכתב הרמב"ם שם בהלכה כד, וז"ל "המאיר בתוך תשעים יום מנדין אותו, אירס וברח אין מנדין אותו, כנס בתוך תשעים יום מפרישין אותו עד אחר זמן ויעמוד עם אשתו". עכ"ל הרמב"ם. הנה מחדש הרמב"ם שאע"פ שהלכה כת"ק שאסור ליארס מ"מ אם אירס אין כופין לגרש. ועל זה הולך וסובב כל דברי רבינו.

² ז"ל המגיד משנה (גירושין יא, כד) "המאיר בתוך צ'. פרק החולץ (יבמות לו, א) איתמר קדשה בתוך ג' וברח, פליגי בה רב אחא ורפרס, חד אמר משמתנין ליה וחד אמר עירוקיה מסתייה, הוה עובדא ואמר להו רפרס עירוקיה מסתייה ע"כ. ולדברי רבינו אין מכריחין אותו לגרש, לא באירוסין ולא בכניסה, אלא מנדין אותו מפני שעבר על גזרת חכמים, ואם ברח הועיל לו להצילו מן הנדוי. והטעם לדבריו, שלא הזכירו בגמרא יוציא בגט אלא בנשא מעוברת חבירו ומניקת חבירו (יבמות מב, א) שיש שם סכנת ולד, אבל בכונס תוך ג' חדשים ואין ידוע שהיא מעוברת לא אמרו, ואין לנו להוסיף על גזירות של דבריהם. ועוד, כאן כיון שהוא זמן קצר, יכולין הן להשתמר. אבל בהשגות כתוב א"א אומר אני מנדין אותו עד שיגרש וכו'. [א. ה. וז"ל השגת הראב"ד, "המאיר בתוך תשעים מנדין אותו. א"א מנדין אותו עד שיגרש, שאם אתה אומר עד שיפרוש, למה ליה למימר ערוקיה מסתייה, וכי לא עריק ופריש הכי נמי מסתייה, אלא ש"מ צריך לגרש, ואי עריק לא כייפנין ליה לגרש, ודוקא קידש, אבל כנס לא סגי ליה בלא גירושין כו"ל], ואין בדבריו הכרח, שמה שהקשה על רבינו למה לי עירוקה מסתייה כי לא עריק ופריש ה"נ מסתייה, אינה קושיא, שאין כוונת רבינו שינדרוהו עד שיפרוש, אלא שמנדין אותו מפני שעבר על גזרת חכמים ואף על פי שפירש, ואם ברח, בריחתו מצילתו מן הנדוי, רמז לדבר גלות מכפרת עון" עכ"ל.

הלכה כד

המאיר בתוך תשעים יום האם כופין אותו לגרשה

המאיר¹ בתוך צ' יום היו מנדין אותו [בזמן הבית]:

¹ תנן ביבמות (מא, א) "היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם - עד שיש לה שלשה חדשים. וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו - עד שיהיו להן שלשה חדשים. אחד בתולות ואחד בעולות, אחד גרושות ואחד אלמנות, אחד נשואות ואחד ארוסות; רבי יהודה אומר: הנשואות יתארסו, והארוסות ינשאו, חוץ מן הארוסות שביהודה, מפני שלכו גס בה; ר' יוסי אומר: כל הנשים יתארסו, חוץ מן האלמנה, מפני האיבול" ע"כ. ופירש רש"י וז"ל "לא תחלוץ - מפרש טעמא בגמרא. בתולות ובעולות ארוסות ונשואות - בגמרא בעי מאי הפרש איכא בין בתולות לארוסות בין נשואות לבעולות: הנשואות יתארסו - דטעמא משום להבחין בין זרע ראשון לזרע שני הוא, שלא תלד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון, ובאירוסין ליכא למימר הכי: והארוסות ינשאו - מיד, דהא לא איעברא מן הראשון: חוץ מארוסה שביהודה - דתנן פרק קמא דכתובות (דף יב) ביהודה היו מייחדים החתן והכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה, כלומר רגיל ומצחק עמה שלא יהיו בושים זה מזה בבעילת מצוה, הלכך חיישינן דלמא בעיל: כל הנשים יתארסו - רבי יוסי אנשואות קאי, והכי קאמר לר' יהודה, כל הנשים נשואות יתארסו כדקאמרת, ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין, ומיהו בהא פליגנא עלך, שלא חלקת בין אלמנה לגרושה, והתרת אלמנה ליארס בתוך ימי אבלה, ואנא סבירא לי אלמנה מן הנשואין לא תארס כל שלשים ימי אבלה: מפני האיבול - אבילות. והאי כל הנשים יתארסו, לאו למעוטי ארוסה לינשא, דהתם כר' יהודה סבירא ליה, דגבי הבחנה רבי יוסי מקיל טפי מרבי יהודה, כדאמר בשלהי גמ' דארבעה אחים (לה) אלא באבילות אתי לפלוגי עליה" עכ"ל.

ופסק הרמב"ם כתנא קמא בהלכה יח, והלכה כ. וכן פסק המחבר (אבן העזר סימן יג, סעיף א), וז"ל הבית יוסף באבן העזר (סימן יג) "ואף על גב דרבי יהודה ורבי יוסי פליגי במתניתין ואמרי הנשואות יתארסו, ואמר רבי יוחנן (יבמות מב:) דהכי הלכתא, פסקו הפוסקים כת"ק שהוא ר"מ, וכתבו הרי"ף (יבמות יד:) והרא"ש (שם, סי' כו) דטעמא משום דאמרינן בתר הכי בגמרא

אור שמח

הלכות גירושין פרק יא הלכה כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ו - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

יבוא עליה, א"כ הוא הדין באירסה בתוך צ' יום ונמצאת מעוברת ג"כ צ"ל דכופין אותו להוציאה, אף אם תאמר דמשום גזירת הבחנה אין כופין אותו להוציאה. והנה מאריסיה דאביי דהתיר לו ליארס אחרי חמשה עשר חדש ורהט בתריה דלא למיעבד עובדא (כתובות, שם), אבל לא הצריכו גט, מזה הביא ר"י דאורלייניש ראייה דבאירסה אין כופין אותו להוציאה, וזה ראייה גדולה, אם לא נחלק בין שוגג למזיד, [דתמן שוגג היה, עפ"י הוראת חכם, ועיין משנה למלך].

סיכום: אם גם בשוגג כופין להוציא, לא קשה מידי, והתוס' ביבמות בהכרח סוברים שגם בשוגג כופין, לפיכך אם הרמב"ם סובר כמותם לא קשה מידי, דאפילו שאירס בשוגג ונמצאת ממניקת או מעוברת, כופין להוציא, לאו מדין הבחנה אלא מדין נשא מעוברת חבירו.

ראיה לרמב"ם, מדלא מסתפק הש"ס באשת כהן

והנה לשיטת רבינו דאירס בתוך צ' יום דאין כופין להוציא נראה סעד, מדלא מצאנו בגמרא דמחלק בזה בין אשת כהן לאשת ישראל, דבאשת כהן אין כופין להוציא, משום דאם יגרש תהיה אסורה עליו עולמית, וכמו דבעי הגמרא (יבמות לז, א) גבי מניקה⁵, והא דאמר הגמרא משום דגבי מת בתוך שלשים יום דלא חולצת, משום דכרשב"ג עבדינן, ובכהן סמכינן על רבנן, משא"כ גבי מניקה אמאן

⁴ פירוש: של הר"י מאורלייניש.

⁵ איתא בגמ' שם, דרשב"ג סובר ילד שמת בתוך ל' יום, אם לא ידוע שכלו חודשיו, הוי ספק נפל, ולרבנן לא הוי נפל. והלכה כרשב"ג. ואם מת בעלה בלא ולד, ויש לו אח, וילדה, והתקדשה לישראל בלא חליצה, ומת הולד בתוך ל' יום, הוי ספק, וחולצת. ואם נתקדשה לכהן, אמרו שלא תחלוץ, כדי שלא תאסר על בעלה, וסומכין על רבנן דלא הוי נפל ומותרת לשוק. ומסתפק הש"ס מה הדין בכהן שנשא מינקת חבירו דצריך להוציא, האם לא יוציא כדי שלא תאסר עליו, ואמרו, דבשלמא ביבמה, סומכין על רבנן, אבל במינקת הכל סוברים שיוציא, דרבי מאיר סובר שיוציא ולא יחזיר עולמית, ורבנן סוברים שיוציא ויחזיר, אבל אין מאן דאמר שסובר שלא יוציא בגט, לפיכך אין על מי לסמוך להקל באשת כהן שלא תצא. ואם כן, גם באירס תוך צ' יום, והוא כהן, יש לסמוך על רבי יהודה ויוסי [מובא לעיל] דלא אסרו ליארס תוך צ' יום, ובכהן לא יוציא, דנסמוך עליהם, שמע מינא כהרמב"ם, דלא מוציא בגט.

ראיתו מהך דת"ר בפרק אף על פי (כתובות ס, א) מינקת שמת בעלה בתוך כ"ד חודש הר"ז לא תתארס ולא תנשא עד כ"ד חודש, ומכיון דתני לא תתארס למה ליה למיתני לא תנשא, אלא ע"כ דעבר ואירס, ודוקא לא תנשא, הא להוציא אותה אין כופין אותו. ולפום שיטת רבינו לאו ראייה היא, דאפשר דאף על פי שאם עבר ואירס מעוברת או מניקה כופין אותו להוציאה, זה דוקא באירסה כשהיא מעוברת, אבל אם אירסה בתוך צ' יום ואח"כ נמצאת מעוברת אין כופין אותו להוציאה, ומש"ה תני לא תנשא.

סיכום: מדקתני מעוברת ומניקה שלא תתארס ולא תנשא, הוכיח הרמב"ם שאם נשא מעוברת או מניקה, אין כופין להוציא, דאמאי קתני לא תנשא, לומר, שאפילו עבר ואירס לא יוציא אלא לא תנשא. וקשה, דלפי הרמב"ם אפשר דאיירי באירס תוך צ' יום, ואח"כ נודע שהיא מעוברת ומניקה, אבל אם ידע שהיא מעוברת או מניקה יוציא.

תירוץ על התמיה הנ"ל

אולם³ זה לא יתכן רק למ"ד דבשוגג אין כופין להוציא, אז יתכן דאם עבר ואירסה בתוך צ' יום הוי כשוגג לענין איסור מעוברת, ואם כה נאמר, אין ראית הר"י דאורלייניש כלום, דאירס בשוגג מ"מ לא תנשא, ואולם ע"כ סברתו⁴ דשוגג לא שני מידי ממזיד, וחיישינן שמא

³ דברי רבינו מכאן מבוססים על דברי המשנה למלך וז"ל משנה למלך (גירושין יא, כח) "עבר ונשא מעוברת וכו'. כתב הרב תה"ד ס' רט"ז בשם א"ז והא דמשמתינן ליה לגרש היינו דוקא שקדש או נשא במזיד, אבל אם שגג שהיה סובר שאינה מינקת, או ע"ה שאינו ידוע שמינקת חבירו אסורה, לא משמתינן ליה לגרש, ואיכא תקנה בהפרשה בלא גט יע"ש. ונראה דסבירא ליה להרב, דסברא זו דא"ז לחלק בין שוגג למזיד היא סברא מוסכמת, עד שהוצרך שם ליישב אותו המעשה של אותו למדן שאירע באוסטרייך שלא יחלוק על סברא זו דא"ז. ותמהני דהרא"ש בפרק החולץ כתב עוד הביא הר"י יוסף מאורלייניש ראייה מההיא דפרק אף על פי כו' לא מצינו שהצריכו ליתן גט. ואם כדברי הא"ז פשיטא דהתם היה שוגג גמור בהוראת רב יוסף, ואף לסברת בעל תה"ד דס"ל דוקא ע"ה חשיב שוגג אבל מי שידוע הדין אלא שטועה באיזו סברא או חילוק לא חשיב שוגג. היינו דוקא בתולה בדעת עצמו, אבל בתולה בדעת גדול הדור שהורה לו להיתר פשיטא דאין לך שוגג גדול מזה. ואין ספק אצלי שה"ר יוסף חולק על הא"ז וס"ל דאף בשוגג צריך ליתן גט" עכ"ל.

אור שמח

הלכות גירושין פרק יא הלכה כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ו - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

חדש, וע"כ דסבר דאין חילוק, ודוקא במת בתוך שלשים, דרבנן חולקים על רשב"ג סמכין אדרבנן⁷, ונסתר דברינו. אולם יש לומר דבמניקה שאני, דדוקא במת בתוך שלשים יום, דאם עבר לא עבר רק לדברי רשב"ג, הא לדברי רבנן הוית שריא להנשא תיכף, אבל במעוברת ומניקה שאם נשאה קודם ט"ו חדש הלא עבר לדברי הכל, ותו אחר כך אף לאחר ט"ו חדש אסור בה, וצריך להוציאה בגט, כיון שעבר על דברי חכמים, ואם יארסה או ישא אחר ט"ו חדש יהא מותר בה אם הוא כהן, ונמצא זו לאחר ט"ו חדש צריכה גט, וזו תהא מותרת, לכן לא חילקו חכמים. ולפי זה א"ש הסעד שהבאנו לשיטת רבינו דאין כופין אותו להוציא את אשתו, ודוק:

סיכום: הטעם שכהן שנשא מינקת אחר טו חודש מוציא בגט, ולא סומכין על התנאים שמתירים לאחר טו חודש, כיון שאי אפשר לחלק בין זה שנשא תוך טו חודש שיוציא לאחר טו חודש, וזה שנשא באיסור לאחר טו חודש לא יוציא. אבל באירס תוך צ' יום היה לסמוך על המקילין בכהן, ומזה שהגמ' לא מחלקת, שמע מינה כהרמב"ם שאף פעם לא מוציאין.

עוד ראייה בסברא לשיטת הרמב"ם

וכן מוכרח, כיון דסובר דבאירס מעוברת או מניקה אין כופין אותו להוציאה (רמב"ם גירושין יא, כח), כן הוא הדין בהבחנה. וכן נראה דלא גזרו והחמירו חכמים טפי בהבחנה, מהא דאמר בפרק אף על פי (כתובות ס, ב)⁸ א"ל רב פפי ואתון לא תסברוה מהא דתניא הרי שהיתה רדופה כו', א"ל לאו אדעתין, ומייתי כי היכי דלא פלוג גבי

עובדא כי הא מתניתא, אמרה להו ההיא סבתא: בדידי הוה עובדא ואסר לי רב נחמן. איני, והא רב נחמן שרא להו לבי ריש גלותא! שאני בי ריש גלותא, דלא הדר בהו. אמר להו רב פפי, ואתון לא תסברוה מהא דתניא: הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה, או שהיה לה כעס בבית בעלה, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין, או שהלך בעלה למדינת הים, או שהיה בעלה זקן או חולה, או שהיתה עקרה וזקנה, איילונית וקטנה, והמפלת אחר מיתת בעלה, ושאנה ראויה לילד - כולן צריכות להמתין שלשה חדשים, דברי ר"מ, רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד; ואמר רב נחמן אמר שמואל: הלכה כרבי מאיר בגזירותיו! אמרי ליה: לאו אדעתין" ע"כ.

ופירש רש"י וז"ל "נתנה בנה למינקת - זו שמת בעלה או גמלתו בתוך זמנו או מת: לבי ריש גלותא - אלמנות שהיו בהן מניקות ונתנו בניהם למניקה

נסמוך. והנה אם נאמר דאירס תוך ג' חדשים כופין אותו שיוציאה בגט, א"כ אמאי סתם הגמרא, הא כאן איכא ר' יהודה ור' יוסי דסברי (שם מא, א) דארוסות מותרות להנשא, והנשים יתארסו, וא"כ בכהן צריך לסמוך על הני תנאי, ואמאי סתם הגמרא, ואם נאמר דכיון דקיי"ל (שם לז, א) דעירוקי מסתיה, כן הוא הדין הכא בכהן אינו צריך לחוש לתקנתו, דהא יהא מותר בה ע"י בריחה, ז"א, דא"כ אמאי פריך באשת כהן מעוברת לתקן שלא יוציאה בגט, ואמאי, דהא לשיטת רבינו לקמן בהלכה כ"ח גם שמה עירוקי מסתיה, וע"כ משום דאין זה תקנה, דמאן עקר סיכיה ומשכניה ורהיט (פסחים פ, א)⁶.

סיכום: אם צריך להוציא בגט, יש לחלק - באירס תוך צ' יום - בין כהן לישראל, דבכהן נסמוך על הני תנאי שמתירים ליארס. ואין לומר דכהן יכול לברוח, דמוכח בש"ס שגם כאשר יכול לברוח עשו תקנה בכהן, דבריחה היא דבר קשה. מזה מוכח, שגם בישראל לא מוציא בגט, כשיטת הרמב"ם.

דחיית הראיה לרמב"ם, ויישוב הדחייה

אולם ז"א, דא"כ גם במינקת אם נשא אותה אחר ט"ו חדש, דאיכא כמה תנאים בפרק אף על פי (כתובות ס, ב) נתיר אותה באשת כהן, וזה לא שמענו. ורבינו כתב במפורש לקמן (הלכה כח) עבר ונשא מעוברת או מניקה בתוך זמן זה יוציא בגט, ואפילו היה כהן, וכן מוכח מהא שהוכיח הר"י דאורלייניש מאריסיה דאביי, דאמאי לא הצריכו גט, ושמא אריסיה דאביי היה כהן, ואם היה מוציאה בגט היתה אסורה עליו עולמית, ולכן סמכו על רבנן דקא שרו אחר ט"ו

⁶ בפסחים פ, א. פירוש: וכי מי ישמע לנו לעקור אהלו ויתדותיו מכאן, ולרוץ לדרך רחוקה.

⁷ פירוש: דרבנן רבים כנגד רשב"ג, אבל לא סומכין על סתם מתירים, כדי שכהן לא יוציא, ונסתר הראיה. ועל זה דוחה, דהטעם שבנשא לאחר ט"ו חודש מוציא, כדי שלא לחלק בין נשא תוך ט"ו חודש לנשא לאחר ט"ו חודש. ואע"פ שבהכרח יש לחלק בזה, שהרי אם נשא אחר כ"ד חודש מותרת לו, ואם נשא תוך כ"ד חודש, והמתין עד לאחר כ"ד חודש צריך להוציאה. לא דמיא כלל, כיון שכאן נשא בהיתר לאחר כ"ד חודש, וכאן נשא באיסור, אבל בין תוך ט"ו חודש לאחר ט"ו חודש ששניהם באיסור, לא משמע לאינשי לחלק בזה, לכן לא הקלו.

⁸ ז"ל הגמ' (כתובות ס, ב) "ת"ר: נתנה בנה למינקת, או גמלתו, או מת - מותרת לינשא מיד. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סבור למיעבד

אור שמח

הלכות גירושין פרק יא הלכה כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ו - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

גבי מעוברת ומניקה ג"כ שריא אירוסין, ולכן¹² לא נזכר כלל בירושלמי איסור אירוסין, וז"ב. וכ"ז סעד לרבינו להקל באירוסין שלא נכוף אותו לגרשה בגט:

סיכום: יש ראייה מהרבה מקומות, שלא החמירו בהבחנה יותר ממניקת, וכיון שבמניקת פוסק הרמב"ם שאם אירס לא מוציא, גם בהבחנה אם אירס לא יוציא.

ביאור הירושלמי דקטנה המתגרשת בגט צריכה הבחנה

ושם בירושלמי (ירושלמי יבמות ד, יא) ר"ז בשם רב, גדולה ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה, היוצאת בגט צריכה להמתין שלשה, הדא מסייע לר' מאיר, דר"מ חשש לגיטין¹³. ופירושו, דבפ"ק דיבמות הלכה ב' פוסק כר' יהודה דממאנת עד שירבה שחור על

הבחנה, כן לא פלוג גבי מינקת, אלמא דמינקת חמירא טפי. וכן בפרק החולץ (יבמות מג, א)⁹, אממר שרא ליארס ביום תשעים, א"ל כו' חוץ מיום שנתארסה בו, ההוא לענין מינקת אתמר כו', אלמא דבמינקת החמירו טפי. וטעמו, כיון דאיכא משום פקוח נפש חמירא טפי. וזה דלא כמו שכתבו רבנן בתוספות (יבמות לו, ב ד"ה ולא קתני) לשיטת הרי"א דבהבחנה החמירו טפי¹⁰ ודוק. ובירושלמי דסוטה פ"ד (ה"ג) אסר אפילו מת הבן בתוך כ"ד חדש, ובכ"ז לא נזכר כלל בירושלמי איסור אירוסין, ודאי משום דירושלמי סובר גבי הבחנה דהלכה כר' יוסי (יבמות פ"ד ה"א)¹¹, דחשש לגיטין ולולד, פירוש דהיכי דמצי להיות ולד וליכא גט, כמו אנוסה, אינה צריכה להמתין, כן היכי דאיכא גט רק שאי אפשר להיות ולד, כמו בארוסה, מותרת להנשא, והיכן גזר הך גזירה דהבחנה, רק היכי שנתגרשה בגט ויכול להיות שהיא מעוברת עיין שם. דמוכרח דמפרש דברי ר' יוסי כמו שפרש"י (מא, ב ד"ה מפני) ותוספות (מב, ב ד"ה רבי יוסי) ביבמות, דסובר כל הארוסות ינשא ו[דלא כהפ"מ] וכיון דפסק כר' יוסי, לכן

והתירום לינשא: דלא הדרי בהו - מניקה שפסקה להניק בניהם יראה לחזור בה לפי שבני אדם מאוימים הם, אבל באינשי אחריני דלמא הדרא בה המניקה וחוזר הבן אצל האם ומסתכן: לא תסברוה מהא - אי לא אמרה לכו סבתא משמי' דר"נ לא הייתם יודעים ללמוד מתוך משנה זו שאסור: הרי שהיתה רדופה - רוב ימיה להיות בבית אביה כו' כל אלו אין דרכן להתעבר. שאינה ראויה לילד - שנעקר בית הריון שלה: בגזירותיו - בכל מקום שהוא מחמיר מדרבנן, אלמא אף על גב דאין כאן להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני, דהא לא מיעברא, לא פלוג רבנן בתקנת גזירות שלהם בין אשה לאשה, וגזרו סתם שתמתין כל אשה שלשה חדשים, והכי נמי לא פלוג רבנן במינקת שמת בעלה, בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו" עכ"ל.

⁹ ז"ל הגמ' יבמות (מג, א) "אמימר שרא ליארס ביום תשעים, אמר ליה רב אשי לאמימר, והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו: צריכה להמתין ג' חדשים, חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו! ההוא לענין מינקת איתמר, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: צריכה להמתין כ"ד חודש, חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו" ע"כ.

¹⁰ ז"ל התוס' יבמות (לו, ב ד"ה ולא קתני) "והר"ר יוסף מאורלייני"ש הורה מטעם זה, באחד שקידש מינקת חברו שלא להצריך גט אלא הפרשה בעלמא (אפילו לרבי מאיר), כיון דבלאו הכי אסורה ליה, דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה, ודוקא כנשא הוא דאמר הכא דבעיא גיטא. אף על גב דבקדש תוך ג' וברח אי לאו דערוקיה מסתייה היה צריך ליתן גט, במעוברת

ומינקת חבירו לא החמירו" עכ"ל.

¹¹ פירוש: גרסינן בגמ' ירושלמית, "רבי מאיר חשש לגיטין. רבי יודה חשש לוולד. ר' יוסי חשש לגיטין ולוולד. אין תימר דלית (רבי מאיר) רבי יוסי חושש לגיטין, דתנן ארוסות ינשא מיד" ע"כ. פירוש, רבי יוסי אינו חושש להבחנה, אלא במקום שיש גט וולד. כלומר רבי יוסי לא חושש אלא במקום שצריכה גט, ולא במקום שהיא אנוסה, שאז אין גט אפילו שיש חשש לולד, כיון שפחות שכח שאנוסה תתעבר. וכן לא חושש במקום שאין חשש ולד, כגון שהיא ארוסה, ומתיר לארוסה להנשא אפילו שיש גט, ומזה מוכח, שהירושלמי מפרש שרבי יוסי מתיר לארוסות להנשא.

¹² יש לדקדק, הא נתבאר שהבחנה קל יותר ממניקת, אם כן אפילו שהירושלמי מתיר לעניין הבחנה ליארס, מנלן שמתיר במניקת ליארס, וצריך לומר דהם שווים. וכיון שהירושלמי פוסק לכתחלה כרבי יוסי, אפילו שאנן פסקינן כתנא קמא דאסור ליארס, מכל מקום יש לסמוך על הירושלמי שבדיעבד אם עבר ואירס, אין צריך לתת גט.

¹³ פירוש: נתבאר לעיל בלשון הירושלמי (יבמות ד, יא) "רבי מאיר חשש לגיטין. רבי יודה חשש לוולד. ר' יוסי חשש לגיטין ולוולד", דפירושו, שרבי מאיר חושש להבחנה רק כאשר הקשר עם בעלה הראשון מצריך גט, ולא דוקא כשיש חשש ולד, לפי זה, אם נאמר שיכולה למאן כשהיא גדולה, אין צריך הבחנה לרבי מאיר דהוא תנא קמא.

אור שמח

הלכות גירושין פרק יא הלכה כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ו - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יבמות לב, א), ושם סבורה שהיא בעלה, ועיין ש"ק (ירושלמי יבמות כז, ב), רק באשת איש שנאנסה דהולד ממזר, משום תיקון העולם בא המתנה ג' חדשים, וא"כ הא דמתיר בקטנות¹⁶, הלא בזה צריך למיגזר קטנות אטו גדולות, לכן אמר רב גידל בשם רב (יבמות לה, א) דהוראת שעה הוא, או דלא שכיח, ואזיל לטעמיה כאן דגזר בקטנה ג"כ, ודוק, כנ"ל פירוש הירושלמי בס"ד:

סיכום: בירושלמי מובא דברי רב דגזרינן בדין הבחנה קטנה אטו גדולה, והוא לטעמיה בבלי ביבמות דהא דאיתא במתני' שם דלא גזרינן בקטנה הוא מטעמא דלא שכיח או הוראת שעה משום דס"ל דאמורים לגזור קטנה אטו גדולה.

הלבן¹⁴, יעו"ש. ולכן אמר, שאם מיאנה כשהיא גדולה, אינה צריכה להמתין ג' חדשים, וקטנה היוצאת בגט צריכה להמתין ג' חדשים¹⁵. ולכן הוא כר' מאיר, דחשש לגיטין, הא במיאון לא בעיא ג' חדשים, אף על פי שהיא גדולה וראויה לולד, אבל דלא כר' יוסי, דלדידיה קטנה אינה צריכה להמתין ג' חדשים, ורב לטעמיה אזיל פ"ק דחולין (כו, ב) דאמר אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה, ועיין רא"ש סוף פרק אלו נערו (כתובות פ"ג סימן ח') ותוספות פרק חזקת (ב"ב דף לה ע"א ד"ה ומאי שנא), לכן אמר גדולה ממאנת.

ודע, כי לפי שיטת הירושלמי אנוסה א"צ להמתין ג' חדשים בלא טעמא דמתהפכת, כמו דמוכח מהא דפריך מהך דסוף פרק ד' אחין

שצריך תרתי גם גט וגם ולד, קטנה אינה צריכה הבחנה אפילו שצריכה גט, כיון שאינה ראויה לולד.

¹⁶ נראה כוונת דבריו: דהנה הכא אמר רב דקטנה שיוצאת בגט צריכה הבחנה ג' חדשים, ואע"ג דלא שייך טעמא דולד, מ"מ הוא גזרה קטנות אטו גדולות, וא"כ אי בנאנסה סובר הירושלמי דגדולה צריכה הבחנה, אמאי בקטנה שנאנסה לא בעינן הבחנה גזירה קטנה אטו גדולה, [והא דלא בעי הבחנה הוא מתני' ביבמות (לג, א) (וזה כוונת רבינו במילים "הא דמתיר בקטנות"), על זה מתרץ רבינו דרב לשיטתו הכא דגזר קטנה היוצאת בגט אטו גדולה, אמר ביבמות (לה, א) דאונס כה"ג דמתני' בקטנה לא שכיח לכך לא גזר, ובאמת בנאנסה רגילה לכאן יגזור רב קטנה אטו גדולה.

¹⁴ ז"ל המשנה בחולין (כו, ב) "כל מקום שיש מיאון אין חליצה, וכל מקום שיש חליצה אין מיאון" ע"כ. ובגמ' 'אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי ר"מ, אבל חכמים אומרים: יש מיאון במקום חליצה; דתניא: עד מתי הבת ממאנת, עד שתביא שתי שערות, דברי ר"מ; ר' יהודה אומר: עד שירבה השחור על הלבן" ע"כ. ופירש רש"י שם, וז"ל "זו דברי ר"מ - דאמר נערה לא ממאנת: במקום חליצה - דאפילו נערה יכולה למאן: עד שירבה השחור - שיוקף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (דף נב:) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהיו שתי שערות ארוכות שוככות ונראה כמו שריבה השחור" עכ"ל. ¹⁵ פירוש: קטנה אינה ראויה לילד ואין חשש ולד, אבל צריכה גט אם השיאה אביה, וגדולה שנשאת על ידי אחיה ואמה אינה צריכה גט, אבל ראויה לולד. לפיכך, לתנא קמא שהכל תלוי בגט, גדולה ממאנת ואינה צריכה הבחנה, וקטנה אע"פ שאין חשש ולד צריכה הבחנה. אבל לרבי יוסי